

YOSH NOSIRLAR IJODIDA KOLORIT

Suvanov Husniddin Norqulovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute rektor yordamchisi.

Tel: +998977868805 E-mail: hsuvanov@tersu.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21017410>

Annotatsiya. Mazkur maqolada zamonaviy o'zbek yoshlar nasrida milliy koloritning badiiy ifodalanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Milliy koloritning milliy xarakter, milliy til, urf-odatlar, qadriyatlar, mentalitet va xalqona tafakkur bilan bog'liq jihatlari Anvar Suyun, Nurilla Chori, Sanjar Tursun hamda Bibi Robiya Saidova asarlari misolida yoritiladi. Tadqiqot natijasida yoshlar nasrida milliy ruhning badiiy-estetik ahamiyati hamda uning zamonaviy adabiy jarayondagi o'rni aniqlanadi.

Kalit so'zlar: milliy kolorit, milliy ruh, yoshlar nasri, milliy xarakter, mentalitet, badiiy mahorat, milliy til, qadriyatlar.

Abstract. This article analyzes the features of artistic expression of national color in modern Uzbek youth prose. The aspects of national color related to national character, national language, traditions, values, mentality and folk thinking are highlighted using the examples of the works of Anvar Suyun, Nurilla Chori, Sanjar Tursun and Bibi Robiya Saidova. As a result of the research, the artistic and aesthetic significance of the national spirit in youth prose and its place in the modern literary process are determined.

Keywords: national color, national spirit, youth prose, national character, mentality, artistic skill, national language, values.

Аннотация. В статье анализируются особенности художественного воплощения национального колорита в современной узбекской молодежной прозе. На примере произведений Анвара Суюна, Нуриллы Чори, Санджара Турсуна и Биби Робиы Саидовой рассматриваются аспекты национального колорита, связанные с национальным характером, языком, традициями, ценностями, менталитетом и народным мировосприятием. В результате исследования определяются художественно-эстетическая значимость национального духа в молодежной прозе и его роль в современном литературном процессе.

Ключевые слова: национальный колорит, национальный дух, молодежная проза, национальный характер, менталитет, художественное мастерство, национальный язык, ценности.

Jahon adabiyotshunosligida milliy kolorit masalasi badiiy asarning milliy o'ziga xosligini belgilovchi muhim estetik kategoriyalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Milliy kolorit xalqning tarixiy taraqqiyoti, ma'naviy dunyosi, urf-odatlari, qadriyatlari va mentalitetining badiiy ifodasi sifatida namoyon bo'ladi. Shu sababli milliy koloritni o'rganish nafaqat adabiy jarayonni anglash, balki xalqning ma'naviy-madaniy qiyofasini tadqiq etishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi o'zbek nasrida milliy ruhning badiiy talqini dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, yosh ijodkorlar asarlarida milliylik va zamonaviylik uyg'unligi, milliy qadriyatlarning yangi badiiy shakllarda ifodalanishi alohida e'tiborga loyiqdir.

Milliy kolorit badiiy asarda xalqning o'ziga xos yashash tarzi, urf-odatlar, milliy xarakteri, tili va dunyoqarashi orqali namoyon bo'ladi. Adib o'z xalqining ma'naviy olamini qanchalik chuqur anglasa, uning asarlarida milliy ruh shunchalik yorqin aks etadi.

Badiiy asarning milliyligini ta'minlovchi asosiy omillar qatoriga milliy til, milliy xarakter, milliy psixologiya, urf-odatlar, marosimlar, etnografik tasvirlar va peyzaj elementlari kiradi.

Ayniqsa, maqollar, matallar, iboralar, turg'un birikmalar hamda sheva unsurlari xalqona ruhni ifodalovchi muhim vositalar hisoblanadi.

Anvar Suyun ijodida milliy kolorit qahramonlar nutqi va muallif tasvirlari orqali namoyon bo'ladi. Yozuvchi personajlarning nutqiy individualligiga alohida e'tibor qaratib, ularning ijtimoiy mavqei va ruhiy dunyosini ochishga muvaffaq bo'ladi. Natijada asarlarda xalqona tafakkur va milliy mentalitet tabiiy ifodasini topadi.

Nurilla Chori hikoyalarida milliy koloritning asosiy manbai xalq tiliga xos birliklar va hayotiy voqelik tasviri hisoblanadi. Yozuvchi sheva elementlari, xalqona iboralar va milliy urf-odatlar badiiy mahorat bilan qo'llab, asarlarning hayotiylikni oshiradi. Uning hikoyalarida milliy ruh syujet qurilishi va xarakter yaratish tamoyillari bilan uyg'unlashadi.

Sanjar Tursun va Bibi Robiya Saidova asarlarida ham milliy qadriyatlar, oilaviy munosabatlar, insoniy fazilatlar va ma'naviy mezonlar badiiy talqinning markazida turadi. Ushbu ijodkorlar asarlarida milliylik faqat tashqi tasvir vositalarida emas, balki qahramonlarning fikrlash tarzi, ruhiy kechinmalari va hayotga munosabatida ham namoyon bo'ladi.

Milliy koloritning yana bir muhim jihati shundaki, u xalqning tarixiy xotirasi va ma'naviy merosini badiiy shaklda saqlab qolishga xizmat qiladi. Shu bois zamonaviy yoshlar nasrida milliy ruhning saqlanib qolishi va yangi badiiy shakllarda rivojlanishi adabiy taraqqiyotning muhim ko'rsatkichlaridan biridir.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy kolorit zamonaviy o'zbek yoshlar nasrining muhim poetik unsurlaridan biri hisoblanadi. U milliy xarakter, milliy til, urf-odatlar, qadriyatlar va mentalitet orqali namoyon bo'lib, asarning badiiy-estetik qimmatini belgilaydi.

Anvar Suyun, Nurilla Chori, Sanjar Tursun va Bibi Robiya Saidova ijodi misolida milliy koloritning turli shakllarda ifodalanishi kuzatildi. Mazkur ijodkorlar asarlarida milliy ruh xalqona tafakkur, obrazlar tizimi va badiiy tasvir vositalari orqali yuksak mahorat bilan aks ettirilgan.

Anvar Suyun va Nurilla Chori ijodida milliy kolorit, avvalo, nutqiy vositalar orqali namoyon bo'ladi. Adiblar qahramonlar nutqini individuallashtirishda xalqona iboralar, maqol va matallar, sheva unsurlari, nutqiy etiket shakllari hamda jonli so'zlashuv tilidan unumli foydalanadilar. Natijada personajlarning ijtimoiy kelib chiqishi, dunyoqarashi, ma'naviy qiyofasi va yashash muhiti tabiiy hamda ishonarli tasvirlanadi.

Ayniqsa, dialog va monologlarda uchraydigan xalqona ifoda usullari asarlarning milliy ruhini kuchaytirib, badiiy matnning hayotiylik va ta'sirchanligini oshirishga xizmat qiladi. Shu jihatdan mazkur ijodkorlar asarlarida nutqiy kolorit milliylikni yuzaga chiqaruvchi yetakchi poetik vositalardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Sanjar Tursun va Bibi Robiya Saidova ijodida esa milliy kolorit ko'proq xarakter yaratish san'ati orqali ifodalanadi. Ularning asarlaridagi qahramonlar o'zbek xalqiga xos sabr-toqat, andisha, or-nomus, kattaga hurmat, kichikka izzat, oilaparvarlik, mehr-oqibat, vatanparvarlik kabi ma'naviy-axloqiy fazilatlar bilan ajralib turadi.

Mualliflar milliy xarakter tabiatini qahramonlarning ruhiy kechinmalari, hayotiy tanlovlari va murakkab ijtimoiy vaziyatlardagi munosabati orqali ochib beradilar. Natijada milliylik tashqi etnografik belgilar bilangina emas, balki obrazlarning ichki dunyosi, fikrlash tarzi va ruhiy-axloqiy qiyofasi orqali ham namoyon bo'ladi. Bu esa asarlarda milliy mentalitetning badiiy-estetik talqinini yuzaga keltirib, milliy koloritning xarakterlar tizimidagi ifodasini yanada yorqinlashtiradi.

Demak, Anvar Suyun va Nurilla Chori ijodida nutqiy kolorit, Sanjar Tursun hamda Bibi Robiya Saidova asarlarida esa xarakterlar tizimi orqali ifodalangan milliy kolorit ustuvorlik kasb etadi. Ushbu xususiyatlar yoshlar nasrida milliy ruhning badiiy talqinini boyitib, o'zbek xalqining ma'naviy qadriyatlari va milliy mentalitetini zamonaviy badiiy tafakkur asosida aks ettirishga xizmat qiladi. Bu holat esa milliy adabiy an'analarning izchil davom etayotganidan hamda yosh ijodkorlarning milliy o'zlikni badiiy idrok etishdagi yuksak mas'uliyatidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov N. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent: Akademnashr, 2019.
3. Yo'ldoshev Q. Badiiy tahlil asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2017.
4. Suyun A. Hikoyalar va qissalar.
5. Chori N. Hikoyalar to'plami.
6. Tursun S. Nasriy asarlar.
7. Saidova B.R. Hikoyalar va qissalar.